

Jozef PAVELKA

Prešovská univerzita v Prešove, Slovenská republika

Tretí rok školskej reformy a technické vzdelávanie v nižšom sekundárnom vzdelávaní v SR

Prijatím Zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (ďalej školský zákon) v máji 2008 sa v Slovenskej republike začal proces reformy systému i cieľového zamerania vzdelávania v primárnom, sekundárnom a postsekundárnom vzdelávaní. Ústredným cieľovým zameraním školskej reformy je vzdelávanie ku kompetenciám. Pretože reformné zmeny sa výrazným spôsobom v negatívnom zmysle dotýkajú doterajšieho systému technickej výchovy, v nasledujúcom prezentujeme naše zistenia týkajúce sa stavu výučby techniky v školskej praxi a doterajšie dopady reformných zmien.

Do školského roku 2008/2009 sa povinný vyučovací predmet Technická výchova vyučoval v rozsahu 1 vyučovacia hodina týždenne (vrátane zložiek Pestovateľské práce a Rodinná príprava) v ročníkoch 5. až 9. a podľa diferencovaných učebných plánov. Nový Štátny vzdelávací program (ŠVP) ISCED 2 pre nižšie sekundárne vzdelávanie stanovuje vzdelávaciu oblasť Človek a technika, v rámci ktorej sa majú realizovať dva vyučovacie predmety: *Človek a svet práce* a *Technika*. Predmet Človek a svet práce je obsahom zameraný na pestovateľské práce, nemá teda technický charakter. Podľa nášho názoru ŠVP výrazne poškodil technickú výchovu tým, že stanovil rozsah výučby pre technicky orientovaný predmet Technika na 0,5 vyučovacej hodiny týždenne a to len v 7. a 8. roč. ZŠ. Slovensko sa tým zaradilo medzi krajiny EÚ a vyspelého sveta, ktoré vzdelávanie k technike a technológiám v rámci sekundárneho vzdelávania z hľadiska časovej dotácie podporujú najmenej.

ŠVP je zostavený na základe participatívneho demokratického princípu ako model dvojúrovňového cieľového programu vzdelávania (kurikula) a jeho súčasťou je aj voliteľná časť vzdelávacieho programu školy, ktorá zohľadňuje potreby a záujmy miestneho spoločenstva a regiónu. Voliteľný obsah vzdelávania má byť napĺňaný prostredníctvom Školských vzdelávacích programov (ŠkVP). Poskytuje školám možnosť profilovať sa a vychádzať v ústrety potrebám a záujmom žiakov. Škola sa stáva otvoreným spoločenstvom. Štát dáva dôveru školám, aby v spolupráci so širšou komunitou spoznali požiadavky obce, regiónu a premietli ich do obsahu vzdelania v rámci voľných hodín.

Učebné plány sú súčasťou ŠkVP a rozpracúvajú rámcové učebné plány ŠVP podľa jednotlivých ročníkov s určením celkového týždenného počtu vyučovacích hodín pre príslušný ročník ŠkVP. V rámci voliteľných vyučovacích predmetov ŠVP stanovil predmet s rovnakým názvom Technika so špecifickým cieľovým a obsahovým zameraním, ŠVP ale nestanovil, v ktorých ročníkoch nižšieho sekundárneho vzdelávania sa môže predmet vyučovať a s akou časovou dotáciou. Je teda na rozhodnutí školy, aké podmienky pre vyučovací predmet Technika vytvorí v rámci ŠkVP.

ŠVP pre povinný predmet technika stanovil nasledujúce tematické okruhy:

7. ročník (0,5 hod./týždeň):

1. Človek a technika 2. Grafická komunikácia 3. Materiály a technológie

8. ročník (0,5 hod./týždeň):

1. Elektrická energia 2. Technika – domácnosť- bezpečnosť

ŠVP pre voliteľný predmet technika stanovil nasledujúce tematické okruhy:

5. až 9. ročník (0 – 1 hod./týždeň)

1. Človek a technika 2. Konštruovanie a navrhovateľské činnosti

3. Ako veci fungujú 4. Materiály a technológie.

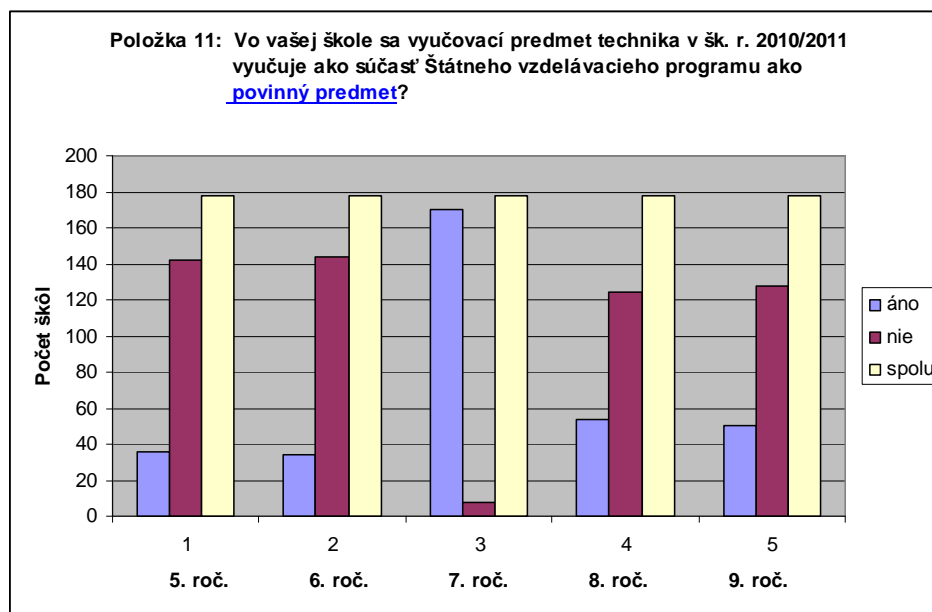
1. Výsledky empirického výskumu

Relevantné a aktuálne informácie o priebehu implementácie konkrétnych reformných zmien v školskej praxi predpokladáme, že nejestvujú. Predpokladáme tiež, že ani riadiace štruktúry v školstve takéto informácie nemajú. Špecifické informácie o reformných zmenách je možné získať z rôznych informačných zdrojov, no tieto neobsahujú informácie o technickom vzdelávaní na nižšom stupni sekundárneho vzdelávania. Neoficiálne informácie o realizácii reformných zmien týkajúcich sa vyučovacieho predmetu Technika sme priebežne získavali počas osobných návštev ZŠ, počas neformálnych rozhovorov s učiteľmi techniky a z dotazníkov, ktoré vyplňali študenti učiteľstva technickej výchovy po skončení priebežných a súvislých pedagogických praxí v ZŠ.

Vzhľadom na uvedené a na vážnosť nami získaných niektorých informácií (napr. zrušenie výučby technickej výchovy, resp. nevyučovanie predmetu technika, likvidácia materiálno-technických a priestorových podmienok pre technické vzdelávanie a pod.), sme sa podujali uskutočniť empirický výskum. Jeho hlavným cieľom bolo zistiť podrobnejšie informácie o skutočnom stave realizácie technického vzdelávania v nižšom sekundárnom vzdelávaní v treťom roku prebiehajúcej školskej reformy.

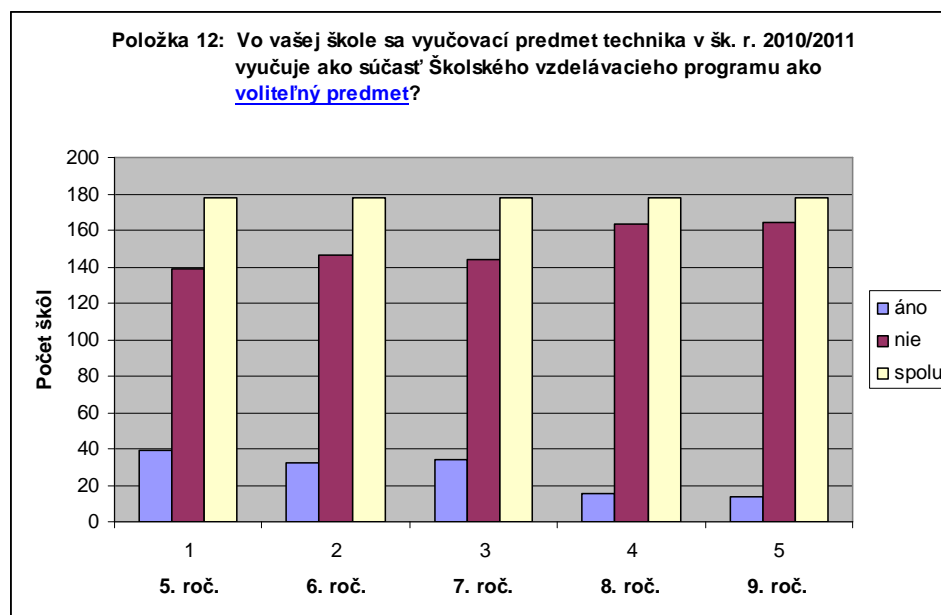
Prostriedkom na realizáciu prieskumu bol elektronický dotazník vlastnej konštrukcie, ktorý pozostával z 37 položiek s otvorenými a výberovými odpoveďami. Respondentmi prieskumu boli učitelia predmetov technická výchova a technika, ktorí vyučujú uvedené predmety v základných školách v celej Slovenskej republike a sú zaregistrovaní na Portali EduTech (<http://etp.pf.ukf.sk/index.php/co-je-edutech-portal>). Prieskum sa uskutočnil v období od 12. apríla do 4. mája 2011. Z celkového počtu registrovaných 640 učiteľov sa do prieskumu zapojilo 179 respondentov, čo predstavuje 28% návratnosť dotazníkov základného súboru. Za spoluprácu pri technickom zabezpečení prieskumu ďakujeme doc. PaedDr. G. Báneszovi, PhD., odbornému garantovi a správcovi portálu z Katedry T a IT PF UKF v Nitre.

Keďže v tejto štúdii nie je priestor na podrobnú analýzu všetkých výsledkov dotazníkového prieskumu, v nasledujúcom uvedieme len vybrané, pritom podstatné čiastkové výsledky prieskumu.

Graf 1. Odpovede respondentov na položku 11

Na základe výsledkov, ktoré uvádza graf 1 možno konštatovať, že v treťom roku prebiehajúcej školskej reformy (roč. 5 až 7.) sa predmet technika vyučuje v 170 (94,97%) školách v 7. roč., t.j. tak, ako to predpisuje ŠVP, v 9 (5,03%) školách sa predmet vôbec nevyučuje. V ešte nereformovaných roč. 8. a 9. sa realizuje výučba technickej výchovy len v 43% škôl v 8. roč. a 28,7% škôl v 9. roč.

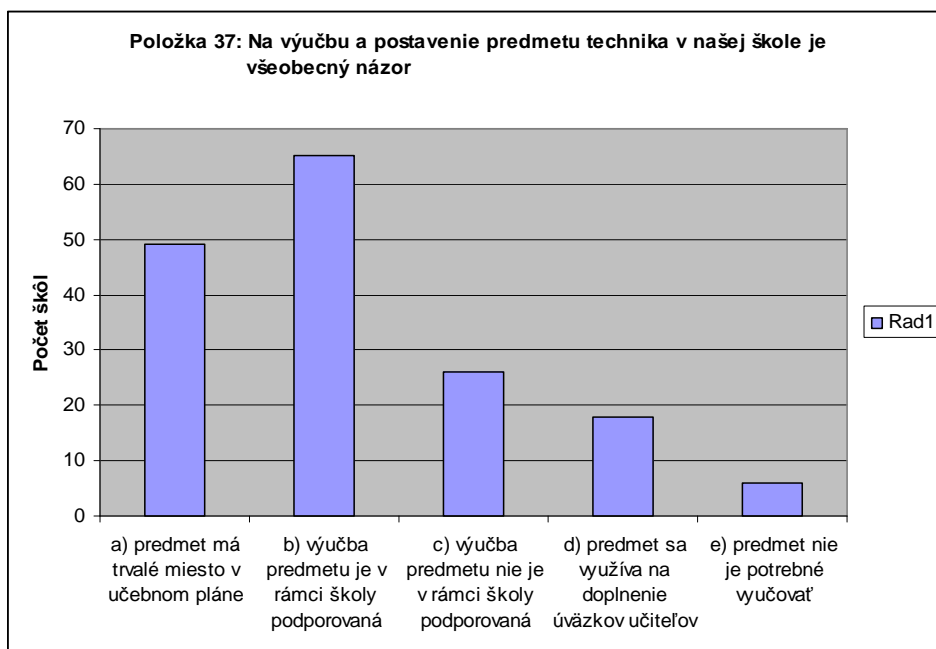

Graf 2. Odpovede respondentov na položku 12

Zaujímavou a potešiteľnou je skutočnosť, že 36 (20,11%) škôl realizuje predmet technika ako povinný v 5. roč. a 34 (18,99%) škôl v 6. roč. (graf 1). V tomto prípade respondenti výsledok potvrdili aj v odpovedi na položku 12 (graf 2), t.j. v týchto školách výučba voliteľného predmetu technika je zaradená v rámci ŠkVP.

Na skúmanie názorov a postojov odborných komunit jednotlivých škôl na výučbu a postavenie predmetu technika v školách bola zameraná položka 37 dotazníka. Odpovede respondentov znázorňuje graf 3. Na základe výsledkov grafu konštatujeme, že z celkového počtu 179 respondentov 114 respondentov (63,68%) uvádza pozitívny prístup a postoj odbornej komunity k výučbe techniky v škole, kde pôsobia, takmer tretina, t.j. 50 respondentov (27,93%) uvádza negatívny prístup a postoj a ostatných 15 respondentov (8,4%) neodpovedalo, resp. uviedlo inú odpoveď.

Na realizáciu výučby povinného predmetu technika v 7. roč. ZŠ v prvom roku zavedenia tohto predmetu v školách v zmysle ŠVP respondenti hodnotia materiálno-technické zabezpečenie (položka 22 dotazníka) pre výučbu napr. tematického okruhu Materiály a technológie takto: výborné – 17 (9,49%), veľmi dobré – 29 (16,20%), dobré – 65 (36,31%), uspokojivé – 44 (24,58%) a nedostatočné – 24 (13,40%) respondentov. Podobne v položke 23 dotazníka 57 (31,84%) respondentov spolu hodnotí, že materiálno-technické podmienky na výučbu tematického okruhu Ako veci fungujú ako neuspokojivé až nedostatočné.

Graf 3. Odpovede respondentov na položku 37

2. Závěry empirického výskumu

Prezentované výsledky empirického výskumu z dôvodu nízkej návratnosti dotazníkov i celkového počtu registrovaných učiteľov techniky na Portáli EduTech nemožno zovšeobecniť a považovať za platné pre celý základný súbor. Napriek tomu zistenia umožňujú konštatovať a tiež sformulovať tieto závery týkajúce sa súčasného stavu a dopadov prebiehajúcej školskej reformy na výučbu predmetu technika v nižšom sekundárnom vzdelávaní:

- povinný predmet Technika sa v šk. r. 2010/2011 v rámci ŠVP má vyučovať v 7. roč. ZŠ vo všetkých ZŠ s časovou dotáciou 0,5 h./týž. Zo skúmanej vzorky 94,97% škôl výučbu predmetu realizuje, v 5,03% škôl sa predmet vôbec nevyučuje;
- v 5. a 6. roč. ZŠ výučbu techniky realizuje ako povinnú alebo voliteľnú (v rámci ŠkVP) v priemere v 19,55% škôl; v ešte nereformovaných roč. 8. a 9. sa realizuje výučba technickej výchovy len v 43% škôl v 8. roč. a 28,7% škôl v 9. roč.;
- pozitívny prístup a postoj odbornej komunity školy k výučbe techniky uvádza 63,68% respondentov, takmer tretina, t.j. 50 respondentov (27,93%) uvádza negatívny prístup a postoj k výučbe techniky;
- v priemere 39% respondentov hodnotí materiálno-technické podmienky pre výučbu vybraných tematických okruhov techniky v 7. roč. ZŠ ako neuspokojivé až nedostatočné.

Záver

Priebežné výsledky získané prostredníctvom empirického výskumu potvrdili naše predpoklady a predchádzajúce zistenia. Realizácia technického vzdelávania a transformácia v školstve v rámci nižšieho sekundárneho vzdelávania neprebieha v zmysle ŠVP dôsledne, mnohé školy výučbu techniky nepodporujú, tiež nevytvárajú napr. materiálno-technické podmienky na jej realizáciu. Je najvyšší čas, aby MŠVaV SR a inšpekčné orgány prijali dôrazné opatrenia a zabezpečili nápravu. Prečo má Slovensko v technickom vzdelávaní v ZŠ kráčať opačným smerom, ako je to v ostatných štátoch EÚ a vyspelých krajinách sveta?

Abstrakt

Štúdia prezentuje výsledky empirického výskumu, ktorý bol zameraný na zistenie reálneho stavu technického vzdelávania v základných školách v SR, ktoré boli vyvolané prebiehajúcou školskou reformou.

Kľúčové slova: reforma školstva, školstvo, odborné vzdelávanie.

The third year of school reform and technical education in lower secondary education in Slovakia

Abstract

The study presents the results of empirical research, which focused on finding the real state of technical education in primary schools in Slovakia, which were caused by the ongoing educational reforms.

Key words: reform of education, school system, technology education.

Trzeci rok reformy szkolnictwa i edukacji technicznej na drugim stopniu szkół podstawowych na Słowacji

Streszczenie

W pracy przedstawiono wyniki badań empirycznych, które koncentrowały się na określeniu rzeczywistego stanu edukacji technicznej w szkołach podstawowych na Słowacji po wprowadzeniu zmian przez trwającą reformę systemu edukacji.

Słowa kluczowe: reforma edukacji, system szkolny, edukacja techniczna.